

ФОТОГРАФИЯ НА ПЪТ

ДЕНИЦА ЙОТОВА

СПЕЦИАЛНОСТ „КУЛТУРОЛОГИЯ“

От възникването на фотографията през 19 век до днес нейните функции много са се променили. Достъпна само за малка група хора, постепенно тя става масово явление до там, че както средната класа на ХХІ век разполага с персонални компютри, така разпространени са и персоналните фотоапарати на фотографи любители днес. Фотографията винаги е присъствала в извънделничното, необикновеното и събитийно време в живота на човека – при сватба, на рожден ден, при пътуване, по време на война...

Фотографията при пътуване също претърпява промени от ХІХ век до сега. Ако в миналото фотографът на път е бил пътешественикът, идващ от далечни земи, сякаш - от бъдещето, отразяващ живота на мястото, разказващ някаква история в кадри, то днес фотографът на път е най-често туристът, снимащ на воля за свое собствено задоволство, без автентичност,

без някакво послание.

С развитието на начините на пътуване и причините за пътуване се променя и съпътстващия ги фотографски опит. Начините, по които пътуват туристът и пътешественикът, оказват влияние върху това, как и какво снимат те. Пътешественикът се докосва до мястото, сякаш свързвайки се с хората. Той е пътешественик, странник, и същевременно местен. Той улавя атмосферата в кадрите си, автентичността на средата и живият живот, протичащ там. Притежава представата за другост, външност, за да оцени различието, което да заснеме, и в същото време го отразява като част от себе си. Пътешественическата фотография е жива, динамична, истинна, докато туристическата е статична, псевдо-културна и масова. Трудно е дори да се разграничи дали туристическата снимка е продукт на масовата култура или нейна консумация.

Понятието „туризъм“ се заражда

Фиг. 1

през XIX век в Западна Европа с появата на работническата класа и на т.нар. „свободно време“. Първоначално туризмът е по-развит в индустриализиращи се страни като Великобритания, Франция, Швейцария и други. След Втората световна война той се превръща в масово социално-икономическо явление, развиващо се с високи темпове. Днес туризмът е сред водещите икономически отрасли на XXI век. Туризмът, в класическия смисъл, се нарича пътуване с цел отдих и развлечение; от френската дума *tour* (обиколка). Именно тази цел на пътуването при туризма определя и фотографския продукт на пътуващия – снимане за развлечение, снимане като хоби, като средство за отдих, за отразяване на личния опит от пътуването, но без фотографска стойност, за лична употреба.

На пръв поглед туризмът би тряб-

вало да се разглежда като прилежащ на културата. Благодарение на него се развива и представя културната традиция на дадено място – туристите създават и поддържат интереса към чуждата култура, като така я съхраняват и инвестират в нея. Но от друга страна, превръщането на културата в туристическа атракция отнема автентичността ѝ и я заличава. Всички туристически дестинации започват да си приличат – картички с комерсиални фотографии в неестествено ярки цветове, сувенири, популярни места за снимки, места за хранене, хотели и нестихващ туристически поток от хора.

Пътешественикът пътува по различен начин и фотографията му съответства на целта на пътуването. Хората пътуват, откакто свят светува и това никога няма да се промени. Още от пътуващите търговци и гръцките, финикийските

Фиг. 2

и римските колонисти в Античността, Великото преселение на народите през Средновековието и мореплавателите от времето на Великите географски открития до появата на самолетите, туризма, тероризма и пътуването като начин на живот на съвременния човек в глобализация се свят. Както казва Хенри Милър „пътуването никога не е място, а нов начин на виждане на нещата.” А фотографията заснема и представя гледната точка на пътуващия – неговия начин на пътуване, неговото преживяване на мястото, неговата собствена култура, отразена в чуждата.

И въпреки всичко, разликата между пътешественическата и туристическата фотография е неопределена и трудно

разграничима. Може би тя е по-скоро вътрешна за фотографа и не чак толкова видима в самите снимки. За пътешественика фотографията е пътуване, преживяване, израстване, а не - просто атрибут на ваканцията и консумация на чужда култура. Но за да бъде пълноценно разбрана пътешественическата фотография, е необходимо не само фотограф пътешественик, но - и зрител пътешественик. Опитът на пътуването може да бъде преживяван отново и отново след пътуването. При пътешественическата фотография този опит е значим и достъпен за зрителя, докато при туристическата снимка той има стойност само за туриста. Снимката на туриста е лична, по-скоро е автобиографичен спомен, но без някаква документална или ху-

дожествена стойност. Това са белезите на пътешественическата фотография – достоверност, документалност и същевременно естетичност, артистичен подход.

Пътешественикът трябва да прояви иновативност, докато туристът следва определен модел, утвърден от туристическата индустрия. Пътешественикът сам определя преживяванията си, докато туристът е направляван. Той знае, че трябва да е романтичен във Венеция, артистично настроен в Париж и авантюристичен в Лас Вегас. Той знае за Айфеловата кула, Биг Бен и Статуята на свободата и ги търси в своето пътуване, за да се снима пред тях. Посещава и заснема местата, които туристическата индустрия е наложила като туристическа атракция. Туристът рядко се отклонява в пътуването си

в нови маршрути и местенца или, ако го прави, още по-рядко ги заснема. Те не са атрактивни за него, никому неизвестни са и не ги смята за важни. Той се доверява на туристическия имидж на мястото и търси съответното преживяване, което да заснеме с фотоапарата си. Той не експериментира, не изследва, не търси, той следва откритото от някого друго, популярното, туристическото. Туристическата снимка е аматьорска, любителска не само по съдържание, но - и по качество.

Въпреки масовото разпространение на професионални фотоапарати, заснемащи високо качествени кадри, туристическата снимка си остава непрофесионална в композиционно и смислово отношение. Добрата композиция при нея се дължи по-скоро на случайност, отколкото - на

Фиг. 3

Фиг. 4

вяване, без то да е вече заложено, както при туристическата снимка от агенция или снимката на турист. Пътешественическата фотография разказва история. Тя не запечатва просто спомен, както при туристическата.

Важно е да се отбележи, че снимките на път не се изчерпват само с пейзажи. Те могат да бъдат портретни, натюрморт, урбанистични, дори макро (например на фиг. 1, фиг. 2 и фиг. 3). Това, което ги обединява, е пътуването, контекстът, в който са се случили. Например на фиг. 1¹ Ричард Шутгер е снимал стъклени чаши с коктейли в диагонална перспектива, завършващи с ваза със слънчогледи в края, и е нарекъл кадъра „Салса“. Това не е типичната пейзажна снимка, но е пътешественическа, създава усещането за нещо, което се случва, разказва историята на една вечер от пътешествието, но - без да дава яснота каква точно е била тази ве-

го прави единствено наблюдател на нечие чуждо пътуване.

Снимката от фиг. 4 е от сайта на кубинска туристическа агенция с името „истинската Куба“, което ни кара да се усъмним в достоверността на снимките и туристическото преживяване по принцип, щом е нужно да се слага определението „истински“. Снимката с плажа, палмата и хамака, в който лежи русокоса жена, е туристическо клише, което кара зрителят да си представи точно определено усещане, което да пожелае. Това е търговска снимка, обслужваща туристическа индустрия; целенасочена и рекламна е. Туристът, закупил пътуването, вече има идеята какъв кадър трябва да заснеме като отиде там, какво преживяване му предстои. Неговата фотография е планирана и зададена от туристическата агенция, в нея няма иновативност, спонтанност или креативност.

В английския език съществува

думата „wanderlust“², която означава пътуване с цел себепознание, страст към пътешествия, желание за скитане. Това е ключов момент в идеята на пътешествието и съпътстващата го фотография. Както на фиг. 2³, пътешественикът обикаля и заснема моменти от чуждата среда, които го водят до себе си. Снимайки любовните обяснения под формата на графити и прегърната млада двойка, сякаш току-що открила любовта и тръгваща си от мястото като от бойно поле, фотографът вероятно изпитва желанието за нещо подобно в живота си или пък вече има това нещо. При всички случаи фотографът-пътешественик открива себе си в своите кадри, но без да ги обсебва така, както това прави туристът. Те остават отворени и за зрителя, който да се намери в тях. Както е при снимката от фиг. 3⁴, която е портретна снимка на възрастен мъж от Индия, който маха с ръка. Посланието на снимката би могло да бъде различно – това може да е приветствие за началото на пътешествието или махане за сбогом, възрастният мъж носи в себе си цялата история на един живот, който може да е бил всякакъв, и колкото повече зрителят се задълбочава в детайлите от снимката, толкова повече открива истории в историята, сякаш и той е част от пътешествието. „Всички снимки са *memoriam*. Да направиш снимка е да участваш в смъртността на друг човек, в неговата уязвимост и изменчивост. Точно чрез отрязването на този момент и замразяването му, снимките свидетелстват как безмилостно времето тече.“ казва Сюзан Зонтаг за фотографията.

Фотографията на път е интересно явление в живота на човека от XX и XXI

век. Границата туристическа – пътешественическа фотография не е ясно разграничена и позволява преминаването от едното в другото поле.

Туристическата фотография се стреми да се доближи до пътешественическата и да предложи на туриста приключение, както и самият той търси в пътуването си да заснеме това, но разлика между двете винаги ще има. Туристическата снимка от агенция е самоцелна и от нея произтича желание за точно такова пътуване като от снимката, туристът заснема себе си или средата по определен зададен модел, като и двете снимки обслужват туристическата индустрия.

Докато пътешественическата снимка няма цел и не задава преживяването на зрителя, тя е отворена, спонтанна, случила се веднъж за фотографа и неповторима в преживяването на зрителя; тя е художествена и документална същевременно; разказваща история, която при всеки зрител е различна. Както Даян Арбус казва, „снимката е тайна за една тайна и, колкото повече казва, толкова по-малко знаеш“.

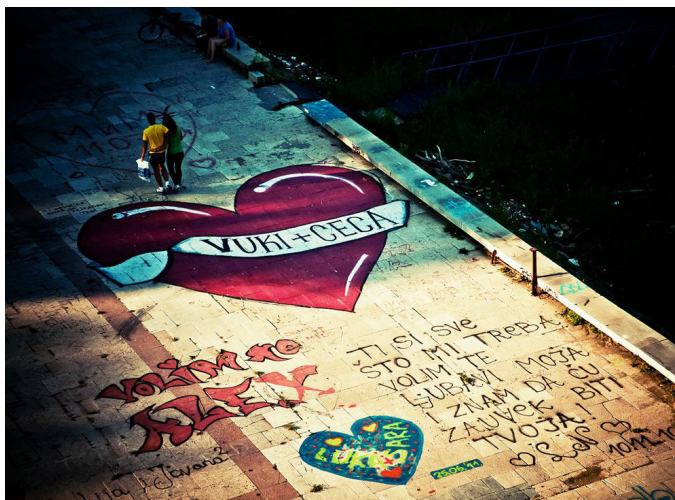
Приложения

Фиг. 1 – Salsa! by Richard P Schoettger –

“Took a weekend trip down to Ensenada, Baja, Mexico from San Diego and roamed the streets This was taken at a restaurant along the street offering tacos and of course...SALSA!”

<http://www.travelphotographers.net/mediagallery/media.php?f=0&sort=0&s=20110917103454111>

Фиг. 2 – Riverbank, Belgrade by David Konecny – “Overhead snapshot of the Belgrade riverbank—summer love, I guess!”
<http://photography.nationalgeographic.com/photography/photo-of-the-day/riverbank-graffiti-belgrade/>

Фиг. 3 – A Friendly Sadhu Greets Me in Udaipur, India by Matt Considine –

http://www.mattconsidine.com/galleries/images/?g=G0000VyEXF0g79Po&i=I0000SE1hkdxhgs4&gallery_name=India--Rajasthan

Фиг. 4 – Снимка от туристическия сайт TheRealCuba.com – “Beaches for foreigners and tourists. No Cubans allowed”
http://www.therealcuba.com/two_cubas.htm

Библиография:

1. Meethan, K. Tourism in Global Society: place, culture, consumption. Palgrave, GB, 2005
2. История на фотографията – http://photo-forum.net/index.php?APP_ACTION=REVIEW&ARTICLE_ID=105
3. Larsen, J. Geographies of Tourist Photography: Choreographies and Performances. Ch. 14 - http://rudar.ruc.dk/bitstream/1800/3848/1/GEOGRAPHIES_OF_TOURIST_PHOTOGRAPHY_CHOREOGRAPHIES_AND_PERFOR.pdf
4. Travel Photography Tips by National Geographic - <http://photography.nationalgeographic.com/photography/photo-tips/travel-photography-tips/>
5. Шварц, Е. Енциклопедия на фотографията на XX век, т.1, 2006

6. Блог на фотограф пътешественик – <http://thetravelphotographer.blogspot.com/>
7. Bourne, Scott. Essays on Inspiration, Creativity and Vision in Photography - <http://static.animoto.com/files/vision.pdf>
8. A Passion for Travel - <http://ebookbrowse.com/national-geographic-travel-photography-pdf-d103547015>

Ако списанието Ви харесва

DONATE
помогни на БГ Наука

Donate

Сметка в лева:

Банка: Обединена Българска Банка

IBAN: BG28UBBS80021033843020

BIC: UBBSBGSF

Росен Христов Теодосиев - за Българска
Наука